3 nč.

Izdanje za torek 4. januvarja 1898

2. številka. (v Trstu, v torek zjutraj dne 4. januvarja 1898.) Tečaj XXIII.

„EDINOST"
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torkih, četrtkih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerne pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane:
za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50
za tri mesec . . „ 3.— „ „ „ 4.50
za pol leta . . „ 6.— „ „ „ 9.—
za vse leto . . „ 12.— „ „ „ 18.—
Naročnine je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 nvč. izven Trsta po 4 nvč.

EDINOST

Oglasi se računo po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrst. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, male oglasi itd. se računajo po pogodbi.
Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravništvo ulica Molino piccolo hšt. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklamacije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč".

Italijani in Nemci v Trstu.

I.

„Alldeutschlands südlichste Grenzfeste . . . . . ."
„D. Wacht" od 23. dec. 1897.

Mi smo se že opetovano bavili z razmerjem med Nemci in Italijani v Trstu. To so zavezniki, veliki prijatelji — proti nam! Da: proti nam in le proti nam!! Kjer ni nas, kjer je odpadel ta objekt vzajemnega jim sovražtva, tam je tudi zginolo nemško-laško prijateljstvo. Le ono sovražtvo proti nam, ki je jednako intenzivno na laški in na nemški strani, omogoča, da so si tu zavezniki ljudje, ki se sovražijo drug druzega iz globine svoje duše. Sovražtve do Slovanov je ustvarilo tu najnenaravnejo alejanco, je spravilo pod jeden dežnik ljudij, ki se po svojem resničnem čutstvovanju strinjajo istotako, kakor se strinjata ogenj pa voda. Vsa zavratnost, neiskrenost in nenaravnost razmerja med Nemci in Italijani se nam kaže v raznih pojavih, zlasti od nemške strani, ki se ponavljajo perijodično, čim so gospoda malce pozabili — na nas. Tako je bilo v zadnji čas več izjav v „Grazer Tagespost", ki so izzvale ostre polemike od strani „Piccola". Najjasneje pa je izbrbljala celjska „Wachta", da so konečni cilji Velenemčije naperjeni proti Italijanom v Trstu istotako kakor proti Slovencem. Razlika bi bila le ta, da bi pangermani hoteli pohrustati najprej nas, potem šele naj bi prišli na vrsto — Italijani.

Toda čujmo najpopred, kako celjska „Wachta" izdaja velenemško idejo in nje cilje, oziroma čutstvovanje Nemcev do tržaških Italijanov! Pod naslovom „Deutsch-Triest" objavlja namreč nastopni članek:

„Ako se povračamo k dejstvu, da je Trst nekdaj spadal k nemški zvezi, in ako metrimo zajedno današnje odnošaje v tem mestu glede na njega nemštvo, potem se nam nehoté usiljuje vprašanje, zakaj nam nemštvo ob Adriji ne kaže veselejših napredkov?

Glavni vzrok temu — kar treba pripoznati vsakako — tiči jedino in samo v nemških Tržanih samih. Ako bi mi v veliki večini nemških družin tržaških hoteli najprej iskati nemške narodne zavesti, našli bi ali povsem pokvarjeno ali pa prav nikake zavesti.

O zadnjem ljudskem štetju je bilo dokazano, da v Trstu živi 8000 nemških duš. Ako pa poštevamo slepenja, sedaj znana v obče, katerih so se posluževali tedaj, da bi napravili čim več Italijanov, pripoznati moramo, da je ob Adriji lepo število naših sorojakov, ki bi mogli storiti veliko več, nego se godi sedaj, za svojo najvišo last, za svoj narod.

Osemtisoč Nemcev! Koliko bi lahko storili ti! In ako bi bilo usojeno le osemdesetim rojakom, da morajo na obali Adrije živeti in delovati, bila bi že tem osemdesetim sveta dolžnost, da so Nemci od glave pa do pete!

Toda, kakor hitro so prišli Nemci v Trst iz severnih logov „Ostmarke" ali iz nemške države doli, raznemčujejo se skoro navadno. Dejstva dokazujejo to.

Seveda treba, ako hočemo biti pravični, pripoznati razveseljivo okolnost, da bije tu mnogokatero zvesto nemško srce, katerega ljubezen do svojega ljudstva se ni omajala v osamljenosti in zapuščenosti od severnih bratov-rojakov.

Nemci tujci, ki prihajajo sem doli, naj bi ne pozabili v prvi vrsti, katera jim je dolžnost, ako prihajajo v deželo, v mesto, kjer preti Nemštvu največa nevarnost. Tu naj bi razvili v vspešno delovanje vso svojo vednost in možnost; ter naj bi pred vsem visoko držali črno-rudeče-zlati prapor ter zbirali okolo istega vse, kar je nemškega, da bi se ukupno borili za prava našega naroda na obali j u ž n o n e m š k e g a m o r j a!

Žal, da se le redko vrši tako.

Čim je Nemec stopil na tržaška tla z namenom, da ostane trajno tu, se že vzbuja v njem hrepenenje, da bi se priučil italijanščini čim prej. Da-si je to pripoznanja vredno v mnogokaterem pogledu, vendar bi kazalo, da bi v tej italijanski dobi učenja ne zatajevali in silili od sebe svojega nemškega bitstva. Mesto da bi na ulici govorili v materinem jeziku se svojimi rojaki, pa raje lomijo italijanščino na upravv izzivalen način, kajti želja po polaščenju se zadovoljuje raje najgroznejimi in najkrivejimi italijanskimi oblikami, nego pa s pravimi našega plemenitega in blagoglasnega jezika nemškega.

Komaj da se je se silo in naporom priučil nekoliko italijanskih drobtin, hitro jih hoče porabljati koristno. Najlepšo priliko v to nudi Trsta ženska mladina. Koliko pripovedujejo vendar v naših nemških krajih o lepi in zapeljivi italijanski ženi! Koliko je vendar čitati o njej v mnogoštevilnih pesmih, romanih, pripovedkah, ki se sučejo v mladostnem duhu nemškega mladeniča! Saj tudi v Scheffelnovem „Trompeter von Säkkingen" toži Margareta, ko se poslavlja od ljubimca: „In Welschland, da sind die Frauen so schön . . . . ."

In laške žene so v resnici ujele mnogokatero srce nemških mladeničev. Mnogo zakonov se sklepa tu med Nemci in Italijankami; a otroci, izhajajoči iz takih zakonov, postajajo navadno mali Italijani. Materi na ljubo pozablja oče nemški jezik ali vsaj ne govori tega jezika v krogu svoje družine, kajti tu kaže žena navadno več narodne samozavesti, in ne le, da noče odpustiti od svojega materinega jezika, ampak hoče čuti, da tudi otroci kramljajo v staroznanih glasovih.

Otroci zahajajo v šolo — najnavadneje v italijanske zavode, ker le-ti so, kakor trdijo, veliko laglji. Tam se govori med učenci izključno le italijanski — to je jezik, ki provzroča, da se ježe lasje poznavalcu, zlasti v nemških zavodih.

Takozvana nemška mladina v Trstu je v prvi vrsti jako patrijotična, kliče navdušeno „Evviva", kadar igrajo cesarsko pesem, čita posebno ljubeznijo „Decamerone" od Boccaccio- a ter razne moderne pisatelje francozke, katerih romani in igrokazi se odlikujejo po posebno kričečem realizmu. Schiller, Göthe, Körner, Jahn in drugi nem-

---

PODLISTEK. 6

Nekaj iz Brkinov.

(Narodno blago, uredil Ivo Trošt.)

Živalska imena: Pika — ovca s kako piko; belè — bela ovca: bluša itak bela, škabča — črna. Črni pravijo tudi: murka; ako ima črna ovca lisasto glavo, je tudi — kola. Rožka, ako ima roge. Vrba — črna krava; na vipavskem „čada" (prim. Erjavec: Popotna torba). Čedin — črn vol, osin — pšenične dlake.

Nekateri nenavadni izreki bi bili: žena znebi — če porodi pred časom; Vipavec bi rekel, da se „prezgôdi". U sá doba — v tem času.

Sklanjo imajo Brkini v obče pravilno, le dvojine, kakor povsod, malo poznajo.

V lokalu rabijo vselej „i" pri samostavnikih možkega in srednjega spola, n. pr.: na klobuki, na mesti itd. V govoru kaj dobro razločujejo č in ć. Brkin ne poreče n. pr. Kovačič, temveč Kovačić; sploh pa pri samostalnikih, končujočih se na č, izgovarjal ga bode kakor Hrvati: ć. Kakor je Hrvatu dobro znano, kedaj mora izrekati ć, tako tudi Brkin tega nikdar ne pogreša. Slično prikazen imamo na zgornjem Kr su.

Glavni znak, po katerem moreš pogoditi Brkina na prvi hip, je ta, da rabi konsekventno mesto k priljubljeni mu ć, ako temu sledi kak samoglasnik, n. pr.: ženšće, mesto ženske, mošći mesto možki, srće itd.

Naj mi bode dovoljeno navesti še odlomke nekaterih narodnih pesmic v Brkinih. Predmeti in motivi so petju tukaj isti, kakor drugod po Slovenskem. Na pr.:

Ko sem še v zibči b'la,
Sem ti obljubila
Zdaj očka mi ne dajo
vzeti te.

Ljub'ca, saj zdaj ne maram več za te,
Ker očka mi ne dajo vzeti ti.
Adijô, adijo ljub'ca moja,
Saj ti več ne boš moja.

V slovo:

1.
Žaluj, žaluj, dekle z menoj
Saj ne boš več, kakor nocoj;

2.
Še nocoj bi rad pri teb' zaspal,
Zjutraj pa v kasarni stal.

3.
Ljub'ca, če maraš kaj zame
...(manjka; sicer se ponavlja)

4.
V kasarni je en široči [plac.
Se bova vid'la vsaki čas

Tu je odlomek šaljive ali vsaj malo dosledne pesmice:

Prav žalostno sem stal,
Ker sem slovo jemal,
Se ljub'ca jokala je.
Jaz sem se smejal.

Ob zaključku naj oprosti blagovoljni čitatelj, ako dodam še nekaj o strahovih. Kakor povsod, tako tudi v Brkinih nismo svobodni nekih višib bitij med bogovi in ljudmi. Brkini posebno verujejo v strahove. Ti se obično prikazujejo med 11. in 12. uro po noči. Oni človek jih navadno vidi, ki se jih ne boji; strahopetec jih ne bode videl. (Ta izrek je nekako v nasprotju s trditvami drugod). Križ potov, ali tam, kjer vodi steza čez kak jarek, tam kaj radi videvajo strahove. Prikazen strahov so luči, ki se premikajo iz kraja v kraj. Čestokrat videvajo tudi bele žene, čujejo ječanje, ki drvi iz tega jarka v oni. Na potokih so kočije, pod katerimi pa gori ogenj; kočijaž goni ter poca z bičem tako, da leté konji kakor blisk. V kočiji sede gospodje z cilindri ter se malo menijo za vse, kar je okoli njih. Bržkone so to sami peklenski hudiči.

Da ne završim s tako strašljive besedo, hočem še kakor ne-filolog tolmačiti pomen: Brkin. Koračnica „in" je večinoma grdivna — deblo ali koren je „brk"! to je torej človek z brkami. Grdivno končnico so dodali gotovo radi tega, ker naše pobožno ljudstvo sploh bolj ljubi gole obraze. Ali tukaj nomen non est omen.

(Završetek).